

Autori:
Mária Hrabinská, Renáta Vítková

Recenzent:
Silvia Matúšová

Vzdelávanie a uznávanie odborných kvalifikácií Európska únia pre mladých

Motto:

„Deti moje drahé! Samy vidíte a uznáte, že som ja už veľmi starý a nemožno, aby som dlho medzi vami žil. Tak, kým som ešte ja tu, choďte do sveta, aby ste sa dačo naučili a skúsili, lebo bez skúseností človek nikde nezájde. Keď vás pán boh šťastlivo domov donesie, budete mi pomáhať kralovať tak, že by ste sa vy po mojej smrti, všetkému už naučení a vo všetkom vycvičení, nemuseli trápiť, ako som sa ja dakedy trápil...“

Tolko na začiatok Pavol Dobšinský a rozprávka Vintalko z jeho Prostonárodných slovenských povestí. V každom prípade – nemal pravdu starý pán Samko Jamriška z Malohontu, ktorý pred 150 rokmi vyrozprával túto rozprávku najznámejšiemu slovenskému zberateľovi ľudových povestí P. Dobšinskému? Napokon, vzdelávať sa aj v iných európskych krajinách, a to následne aj vo viacerých školách, bolo paradoxne pred sto rokmi jednoduchšie než počas minulého režimu. Stačí si zalistovať v životopisoch slovenských osvietencov a národných buditeľov.

A AKO TO VYZERÁ TERAZ? OPLATÍ SA NÁM ÍŠŤ DO ZAHRANIČIA ŠTUDOVAŤ? ZMENÍ SA NIEČO PO VSTUPE DO EURÓPSKEJ ÚNIE?

Výber a prihláška

V prvom rade sa treba na štúdium do zahraničia prihlásiť. Dobré je tiež vopred si zistiť, či sa hlásite v príslušnom členskom štáte Európskej únie na štátom uznanú školu. Prijímacie konanie na vysokých školách členských štátov EÚ nie je však ani zďaleka jednotné. Dôležité je, že občania iných členských štátov EÚ nesmú byť vo vzťahu k štúdiu ani k plateniu príslušných školských poplatkov voči študentom z domácej krajiny v žiadnom smere diskriminovaní. Platia pre nich rovnaké predpisy ako pre domácich študentov. Otázka financovania je tiež mimoriadne dôležitá. Zatiaľ čo vo Švédsku či v Dánsku sa spravidla školné neplatí, v Rakúsku to už od školského roku 2004/2005 bude 363 € za semester, v Belgicku je to 400 € až 700 € na rok, v Holandsku 1450 € až 2300 € a v Írsku a vo Veľkej Británii 2700 € až 5000 € ročne. Samozrejme, veľmi podrobne si treba naštudovať podmienky poskytovania štipendií. V niektorých štátoch ich poskytujú tamojšie ministerstvá školstva či vo veľkom počte samotné vysoké školy. V ďalších prípadoch, ak existujú programy dvojstrannej medzinárodnej spolupráce, existuje zvyčajne tiež možnosť získať štipendium, ktoré administratívne zabezpečuje Slovenská akademická informačná agentúra SAIA, n.o. Práve finančne náročnejšie vzdelávacie inštitúcie majú často viac zdrojov na poskytovanie štipendií, pretože majú záujem o najkvalitnejších študentov, aj tých, ktorí pochádzajú zo sociálne slabších vrstiev.

Výbornými programami Európskej únie podporujúcimi štúdiom v zahraničí sú SOCRATES/ERASMUS, LEONARDO DA VINCI a MLÁDEŽ. Napríklad program ERASMUS umožňuje študentom absolvovať časť štúdia (od 3–12 mesiacov) v inom členskom štáte EÚ. Prostredníctvom tohto programu poskytuje EÚ finančné prostriedky, ktoré pokrývajú dodatočné náklady vznikajúce pri štúdiu v zahraničí, vrátane poplatkov za cestovné.

Ako si teda vybrať tú „svoju“ školu? Ako sa zoznámiť s podmienkami na štúdium a prijatie? Samozrejme, v Európe už ťažko nájsť vysokú školu, ktorá by nemala vlastnú web-stránku. Nemalé množstvo informácií možno získať aj na stránkach jednotlivých ministerstiev školstva, prípadne na príslušných veľvyslanectvách. V nasledujúcich riadkoch ponúkame web-stránky s nadnárodnými informáciami o vzdelávacích systémoch, databázach vysokých škôl v Európe (podľa www.saia.sk) a programoch Európskej únie.

- informácie o vzdelávacích možnostiach v Európe <http://europa.eu.int/ploteus>
- databáza s profilmi vyše 900 vysokých škôl v Európe www.euroeducation.net
- dôležité adresy a web-stránky zo všetkých krajín Európskej únie <http://europe-online.universum.de/frame.pl>
- informácie o programe Európskej únie SOCRATES a jeho podprogramoch, akým je napríklad ERASMUS www.saaic.sk/Socrates
- informácie o programe Európskej únie LEONARDO DA VINCI www.saaic.sk/leonardo
- v časti NAFYM nájdete informácie o programe Európskej únie MLÁDEŽ www.iuventa.sk

A NA ČO SA TREBA V PRVOM RADE OPÝTAŤ SÁM SEBA?

Mám dostatok peňazí na vykonanie predpísaných jazykových skúšok? Aké vysoké školné ma čaká a za akých podmienok sa dá získať štipendium? Aký stupeň vzdelania získam po absolvovaní

vybraného študijného programu? Potrebujem povolenie na pobyt v inej krajine a za akých podmienok mi ho udelia? Mám zaistené zdravotné poistenie? Chcem bývať v rodine alebo na internáte, respektíve budem mať dosť peňazí na podnájom alebo prenájom bytu? Budem sa stravovať v škole, alebo si chcem variť sám? Koľko ma bude stáť doprava? Tých otázok je isto viac – a niektoré nie sú jednoduché. Pri prekonávaní prekážok Vám možno pomôže známa veta: „Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem“. Zaťato si ju svojho času predsavzal malý, nie veľmi pekný, značne chorlavý a chudobný mladík z Košarísk, keď sa na prelome 19. a 20. storočia vybral študovať do Prahy a Paríža. Iste viete – bol to Milan Rastislav Štefánik.

Uznanie vzdelania a uplatnenie

Uznávanie vzdelania nadobudnutého v zahraničí je v Európe stále problematické, aj keď vďaka tzv. Bolonskému procesu nastal aj v tejto oblasti v poslednom období značný pokrok. V tomto azda najstaršom univerzitnom meste v Európe, kde prvé správy o právnickej škole pochádzajú z 11. storočia, sa v júni 1999 stretli príslušní ministri z 29 krajín Európy. Podpísali tu Deklaráciu o vytvorení európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania. Tento cieľ by chceli dosiahnuť do roku 2010. K deklarácii sa postupne pripojili ďalšie krajiny, ktoré sa spoločne usilujú o zosúladenie vysokoškolského vzdelávania pri zachovaní rôznorodosti svojich vzdelávacích systémov, inštitúcií a študijných programov. Deklarácia hovorí aj o celoživotnom vzdelávaní a zlepšení atraktívnosti a konkurencieschopnosti európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania v porovnaní s ostatnými časťami sveta, hlavne so zámorím. Podobný proces bol naštartovaný aj v oblasti stredného odborného vzdelávania (tzv. kodanský proces).

Právne predpisy Európskej únie, podľa ktorých sa budú posudzovať doklady o vzdelaní vydané slovenskými školami, ale napr. aj doklady o finančnom zabezpečení alebo bezúhonnosti, sa týkajú iba ich uznávania na účely výkonu regulovaných povolání a regulovaných činností v inom členskom štáte. *A kedy je povolanie regulované? Vtedy, keď je jeho výkon podmienený nadobudnutím určitej presne špecifikovanej odbornej kvalifikácie.* Potom túto prácu môžu vykonávať len tí, ktorí majú predpísanú kvalifikáciu štátu, v ktorom chcú pracovať. Automatické uznávanie sa týka lekárov, zubných lekárov, farmaceutov, veterinárnych lekárov, zdravotných sestier, pôrodných asistentiek a architektov. Pri týchto povolaniach je odborná príprava skoordovaná. Na základe konkrétnych požiadaviek príslušných smerníc EÚ sme museli upraviť študijné programy aj u nás. Príprava sestier a pôrodných asistentiek sa posunula zo stredoškolskej úrovne na vysokoškolskú a jednoznačne, aj akademickým titulom, sa musel odlíšiť lekár od zubného lekára. Osobitné postavenie majú právnici. Úplne automaticky, na základe nadobudnutého vzdelania a praxe, alebo iba na základe nadobudnutej praxe, sa uznáva odborná kvalifikácia niektorých remeselníkov, obchodníkov či farmárov.

Pri iných povolaniach, kde zatiaľ nedochádza k žiadnej koordinácii vzdelávania, neplatí ani jeho automatické uznanie. Ak členský

štát zistí, že medzi vedomosťami a schopnosťami uchádzača o výkon príslušného povolania z iného členského štátu EÚ a požiadavkami, ktoré sa na odbornú kvalifikáciu kladú v hostiteľskom štáte, sú podstatné rozdiely, môže od neho vyžadovať absolvovanie určitých kompenzačných mechanizmov. Môže to byť skúška spôsobilosti alebo adaptačná prax pod odborným vedením. Týka sa to napríklad inžinierov, daňových poradcov, dizajnérov či učiteľov. *Žiadosť o uznanie musí hostiteľský štát posúdiť do štyroch mesiacov po predložení a poskytnutí všetkých potrebných dokladov.* Rozhodnutie musí byť zdôvodnené, môže mať formu uznania, čiastočného uznania alebo zamietnutia a možno sa proti nemu odvolať. Rovnaké podmienky na uznanie odbornej kvalifikácie získanej v druhom členskom štáte budú platiť na účely výkonu regulovaných povolání aj po príchode našich študentov domov. Kvalifikáciu budú na Slovensku uznávať rôzne orgány, ale spravidla – hlavne tam, kde nepôjde o automatické uznanie - to minimálne v prvostupňovom konaní bude Ministerstvo školstva SR - Stredisko na uznávanie dokladov o vzdelaní. Základné informácie možno už teraz nájsť na webstránke www.uips.sk/ekviv/obsah.html.

Právo Európskej únie sa netýka uznávania dokladov o vzdelaní na účely pokračovania v štúdiu. Tu sa uplatňujú dohody iných medzinárodných organizácií, napríklad UNESCO a Rady Európy (napríklad tzv. Lisabonský dohovor o vzájomnom uznávaní kvalifikácií týkajúcich sa vysokoškolského vzdelávania v európskom regióne). Jednotlivé členské štáty sú nimi viazané podľa toho, či sú ich zmluvnými stranami. Členské štáty okrem toho uzatvárajú v tejto oblasti aj bilaterálne dohody. Slovenská republika má v súčasnosti uzatvorenú bilaterálnu dohodu o vzájomnom uznávaní dokladov o vzdelaní iba s Nemeckom. Na dohode s Talianskom sa ešte pracuje, s Rakúskom sme podpísali memorandum o porozumení o uznávaní.

Vysvedčenia a diplomy vydané na Slovensku budú po vstupe do EÚ posudzované a uznávané podľa pravidiel, ktoré si už roky medzi sebou vzájomne uplatňujú jednotlivé členské štáty. Aj keď v mnohých prípadoch nejde o automatické uznanie, sú to nadštandardné pravidlá. Cesta k viac-menej automatickému uznávaniu všetkých kvalifikácií založená na istej harmonizácii stupňov vzdelávania a dôvere v kvalitu vzdelávania v inom členskom štáte sa síce skracuje, ale určite ešte dobrú chvíľu potrvá. Európa však unifikáciu v oblasti vzdelávania striktnie odmieta. Rozdielnosť svojich vzdelávacích systémov považuje totiž za súčasť svojho kultúrneho dedičstva.

Mimochodom, viete ako sa skončila rozprávka o Vintalkovi, ktorý išiel na skusy do dalekého sveta? Po mnohých dobrodružstvách či bojoch v tmavých lesoch, na rozbúrených moriach i v cudzích mestách si našiel krásnu nevestu a stal sa kráľom v susednom kráľovstve. „Prišli k nim aj jeho rodičia a on spojil jedno kráľovstvo s druhým a bolo z nich veľkô kráľovstvo, kde žili, kraľovali i kraľujú, ak nepomreli, až dosiaľ.“